

Звіт Першої експертної комісії Міжнародної асоціації суддів Про заходи сприяння доброчесності та боротьби з корупцією у судовій системі

Вступ

Нещодавні події в Туреччині, пов'язані зі свавільними затриманнями і звільненнями суддів, є антиподом умов, необхідних для стабільної, незалежної системи відправлення правосуддя. Такі події підкреслюють важливість питань, порушених Першою експертною комісією, і просування практики захисту цінностей рівного, справедливого і некорумпованого ухвалення судових рішень.

Цей звіт має на меті висвітлити загальні теми, що простежуються у відповідях, отриманих з різних юрисдикцій-членів, а також виявити потенційні сфери розбіжностей і висвітлити конкретні пропозиції.

Перша експертна комісія зосередила свої дискусії на найкращих практиках сприяння прозорості судових процесів, добору суддів та судового адміністрування; методах підтримки суддівської доброчесності та некорупційних практик; а також на основних загрозах цим ідеалам. Роль судової влади в усьому світі полягає в тому, щоб опікуватися методами підтримки доброчесності та антикорупційних практик, а не в тому, щоб отримувати вказівки від зовнішніх установ, що робити.

Експертна комісія дякує всім юрисдикціям, які надали письмові відповіді, а також делегатам, які взяли участь в обговоренні на засіданні Експертної комісії. Ми вдячні кваліфікованим перекладачам-синхроністам, які допомагали в роботі Комісії та уможливили повноцінну участь усіх делегатів.

Прозорість судового процесу

Ключові теми

Експертна комісія вважає, що судові засідання повинні бути доступними для громадськості, наскільки це можливо. Майже всі країни однозначно підтримали пропозицію про те, що представники громадськості та ЗМІ повинні мати можливість бути присутніми на судових засіданнях, за деякими винятками. Конкретні винятки включають випадки, коли необхідно захистити приватне життя скажників¹, сімейні справи, коли неповнолітні мають давати

¹ Греція; Франція; Ізраїль; Португалія; Словенія. Швеція посилається на те, що існують певні обмеження на розкриття імен з метою захисту приватності заявників у чутливих справах, таких як згвалтування.

свідчення², а також випадки, коли публічний доступ може зашкодити, а також у випадках, коли публічний доступ може зашкодити досудовому розслідуванню, що проводиться поліцією³. Інші відповіді стосувалися винятків у більш загальному сенсі, наприклад, «найбільш чутливі та виняткові випадки»⁴, коли це «необхідно в інтересах правосуддя»⁵ та «коли суд одноголосно вирішив, що публічність буде небезпечною для громадського порядку або моралі»⁶.

Наступним елементом найкращої практики, про який найчастіше згадували респонденти, була публікація вмотивованих судових рішень⁷. Деякі респонденти уточнили, що мотивування має бути доступним для вільного завантаження в Інтернеті⁸; інші зазначили, що бажано, щоб сторони, щодо яких приймається рішення, були анонімними (принаймні, за необхідності)⁹; треті підтримують підготовку резюме справ, особливо у справах великої складності або суспільної важливості¹⁰.

Ідея електронної трансляції судових процесів отримала більш обережну підтримку. Деякі юрисдикції з очевидним схваленням згадували про те, що в їхніх країнах вже існує телевізійна трансляція судових засідань¹¹; інші вказували, що електронна трансляція може бути бажаною в обмежених видах проваджень, але звертали увагу на потенційні недоліки (такі як вартість і негативний вплив на свідків та інших учасників судового процесу)¹².

Експертна комісія схвалила активні кроки судів щодо відкритої взаємодії зі ЗМІ, чи то шляхом призначення прес-секретаря суду¹³; досудових зустрічей між суддею та ЗМІ у резонансних справах¹⁴; або навчання суддів тому, як відкрито спілкуватися з журналістами¹⁵.

² Бермудські острови, Бразилія, Канада, Хорватія, Франція, Греція, Ізраїль, Португалія; Словенія.

³ Швеція. Франція посилається на виняток для громадських слухань в інтересах безпеки.

⁴ Сполучене Королівство

⁵ Бермудські острови.

⁶ Японія.

⁷ Наприклад, Іспанія схвально відгукнулася про конституційну вимогу публікувати мотиви рішень у цій юрисдикції. У відповідях на кожне питання анкети багато юрисдикцій посилалися на законодавчі вимоги щодо запровадження певних заходів, які відповідають найкращим практикам. Як зазначила Ірландія, існують різні способи гарантування таких заходів: конституційні гарантії (найсильніші), закони, які можуть бути змінені більшістю голосів у парламенті, та звичаєва практика (найслабші). Для кожного заходу, згаданого в цьому огляді, необхідно розглянути, як найкраще забезпечити його реалізацію, збалансувавши міркування щодо надійності захисту, гнучкості та практичності.

⁸ Австралія; Бермудські острови; Хорватія; Німеччина; Ізраїль; Словенія.

⁹ Німеччина; Швейцарія. Норвегія вказала на деякі обмеження, що застосовуються до зазначення імен у судових рішеннях, особливо у справах сімейного права.

¹⁰ Австралія, Сполучене Королівство.

¹¹ Бразилія, Грузія.

¹² Австралія; Сполучене Королівство. У відповіді Ліхтенштейну йдеться про бажаність «висвітлення у ЗМІ у важливих випадках».

¹³ Хорватія, Словенія.

¹⁴ Португалія у своїй відповіді також конкретно підтримала використання «комунікаційних кабінетів».

¹⁵ Словенія.

Один з респондентів підтримав відкрите звітування про роботу судової системи в таких питаннях, як своєчасність розгляду справ, тривалість розгляду справ та час очікування на апеляцію¹⁶. Інший респондент підтримав систему відстеження ходу судового розгляду в режимі онлайн та отримання електронних повідомлень про те, на якому етапі перебуває справа¹⁷.

Інші пропозиції

Слід згадати кілька окремих, конкретних пропозицій. Один з респондентів вказав на необхідність збереження аудіозаписів слухань, які повинні бути доступні за запитом і не повинні стиратися до винесення судового рішення та закінчення строку на апеляційне оскарження¹⁸. Інший респондент зазначив, що письмова стенограма або протокол судового засідання повинен відображати всі заяви та зауваження, зроблені в суді¹⁹. Один респондент також зазначив, що представники громадськості мають право на доступ до судових документів за невелику плату та за умови дотримання певних обмежень, а рішення секретаря суду про відмову в такому доступі може бути оскаржене в апеляційному порядку²⁰.

Один з респондентів вказав на використання спеціальних адвокатів у закритих судових засіданнях, наприклад, у справах, пов'язаних з національною безпекою, як на засіб зменшення, наскільки це можливо, використання слухань *ex parte*, щоб забезпечити можливість заслуховування судом альтернативних подань навіть у дуже чутливих справах²¹.

Ще один респондент зазначив, що усні слухання, а не ті, що ґрунтуються переважно або виключно на письмових матеріалах, забезпечують більшу прозорість²². У деяких країнах громадськість має доступ до письмових матеріалів, на які посилаються під час слухань, з міркувань прозорості, а отже, для боротьби з будь-якими підозрами в корупції. Інші відкидають такий вид прозорості, маючи на увазі захист приватного життя та захист інформації сторін.

Усі пропозиції, зроблені у відповідь на питання прозорості судового процесу, підтримують вжиття заходів, які, наскільки це *можливо*, уможливають підзвітність учасників судового процесу, включаючи суддів, шляхом забезпечення публічних слухань та винесення рішень,

¹⁶ Ірландія.

¹⁷ Тайвань.

¹⁸ Тайвань. Бермудські острови також вказали на доступність аудіозаписів судових засідань, як у суді, так і в кабінетах, для сторін та їхніх адвокатів.

¹⁹ Ізраїль.

²⁰ Бермудські острови.

²¹ Сполучене Королівство. Тайвань також підкреслив, що комунікації *ex parte* повинні бути дозволені лише у виняткових випадках.

²² Данія.

які є предметом публічного розгляду та оприлюднення.

Прозорість добору суддів

Ключові теми

Експертна комісія підтримала дві пропозиції. По-перше, процес відбору суддів повинен включати критерії, що ґрунтуються на заслугах, і бути публічно доступним; тобто, метод, за яким відбувається відбір, повинен бути відомим і не таємним. По-друге, бажано, щоб кандидати обиралися та рекомендувалися до призначення комісією або комітетом, повністю незалежним від виконавчої влади, або, принаймні, таким, що складається з членів суддівського корпусу, які становлять переважну більшість²³. Такі підходи бажані для того, щоб сприяти формуванню диверсифікованого суддівського корпусу найвищого рівня, при цьому відбір кандидатів має бути вільним від дискримінації, політичного впливу чи інших упереджень²⁴.

Інші пропозиції, які отримали значну підтримку, включали, по-перше, публічне оголошення вакансій на суддівські посади або необхідність постійного вираження зацікавленості щодо майбутніх посад²⁵ і, по-друге, процес відбору суддів повинен включати певну форму об'єктивного іспиту або тестування²⁶. Деякі з форм тестування, які згадувалися як поточна або запропонована практика, включали письмові іспити, усні іспити, розв'язання проблем або рольові ігри. В одній з відповідей йшлося про практику цієї юрисдикції, яка полягає в ранжуванні кандидатів у порядку їхніх заслуг, а потім у наданні можливості кандидатам, які посіли перші місця, обрати бажану посаду з наявних вакансій²⁷. В іншій відповіді йшлося про створення списку заслуг на основі результатів іспитів та проведення відкритого публічного конкурсу, при цьому призначення повинні відповідати цьому списку, якщо вони не супроводжуються обґрунтованими письмовими поясненнями²⁸.

Серед інших конкретних пропозицій щодо компонентів процесу відбору, які підтримала низка респондентів, були такі: проведення співбесіди з кандидатами²⁹ а також консультації

²³ Бажаний або фактичний склад такого органу різнився в різних відповідях. Деякі з них відводили виконавчій владі більшу роль, ніж інші; деякі не вказували бажаного складу, лише зазначаючи, що він має бути «незалежним». Однак, як загальне твердження, у багатьох відповідях висловлювалася думка про те, що в процесі відбору слід забезпечити широке представництво судової влади.

²⁴ Австралія; Франція; Ірландія; Японія; Велика Британія. Франція зазначила, що «конкуренція» як частина процесу відбору сприяє рівному доступу до можливості призначення.

²⁵ Австралія; Австрія; Бермудські острови; Бразилія; Норвегія; Португалія; Словенія; Швейцарія; Велика Британія.

²⁶ Бразилія; Грузія; Німеччина; Греція; Італія; Португалія; Швеція; Тайвань; Велика Британія.

²⁷ Бразилія.

²⁸ Португалія.

²⁹ Бермудські острови, Канада, Хорватія, Греція, Ізраїль, Норвегія, Словенія, Швеція, Велика Британія.

або перевірку кандидатів на придатність до виконання обов'язків³⁰. Один з респондентів висловився за процес консультацій, який передбачав би надання письмових коментарів щодо відповідних, науково обґрунтованих компетенцій³¹.

Що стосується більш прямих методів підвищення прозорості процесу відбору, то відповіді були більш різноманітними. Деякі юрисдикції згадували, з явним схваленням або без схвалення, практику «відкритого публічного конкурсу»³² або про те, що співбесіди/засідання відбіркового органу є «відкритими для громадськості»³³. Інші юрисдикції, однак, вважають практику публічних співбесід з кандидатами «небажаною», висловлюючи занепокоєння тим, що це може надмірно політизувати процес відбору³⁴.

Після прийняття рішення про призначення нового судді деякі юрисдикції висловилися за те, щоб за результатами відбору було прийнято «вмотивоване рішення»³⁵. Декілька респондентів також підтримали процедуру, яка дозволяє оскаржити або переглянути рішення про відбір³⁶. Один респондент зазначив, що останнім етапом у процесі відбору має бути оприлюднення імен запропонованих кандидатів і надання можливості кожному громадянину висловити своє заперечення³⁷. Один з респондентів зазначив, що його заклики до впровадження керівних принципів добору суддів були виконані лише частково³⁸.

Комісія висловила занепокоєння з приводу використання «короткострокових суддів» та «обмеженої прозорості» щодо їх призначення³⁹. Комісія висловила серйозну стурбованість призначенням недосвідчених юристів і суддів до вищих судів країни.

Нарешті, Комісія виступає проти політизації процесу призначення суддів.

Призначення суддів на всіх рівнях має бути відкритим, прозорим, заснованим на заслугах та вільним від політичного впливу.

³⁰ Австралія; Канада; Ірландія; Ізраїль; Італія; Норвегія; Велика Британія.

³¹ Ірландія.

³² Португалія, Словенія.

³³ Хорватія, Греція.

³⁴ Австралія.

³⁵ Австрія; Хорватія; Ірландія; Португалія; Сербія; Словенія; Швеція. Швейцарія повідомила про підготовку звіту про результати відбору, але заявила, що імена та інша особиста інформація кандидатів, які не пройшли відбір, не повинні публікуватися з метою захисту їхнього приватного життя.

³⁶ Хорватія, Ірландія, Португалія, Словенія.

³⁷ Ізраїль

³⁸ У відповіді Сербії перераховано низку вимог, які, за її словами, були виконані лише частково, зокрема, наявність заздалегідь визначених критеріїв відбору та просування суддів по службі; прийняття рішень про відбір суддів суддівськими радами, що складаються з більшості членів суддівського корпусу; невтручання виконавчої та законодавчої влади у прийняття рішень про відбір суддів; оприлюднення підстав для прийняття рішень про відбір суддів.

³⁹ Норвегія.

Прозорість адміністрування судової влади

Ключові теми

Дві найбільш значущі моделі відповідей на це питання включають, по-перше, бажаність забезпечення доступу громадськості до інформації про те, як працюють суди, і, по-друге, потребу в надійних процедурах розслідування та розгляду скарг на суддів таким чином, щоб забезпечити баланс між прозорістю та захистом від безпідставних, зловмисних або іншим чином необґрунтованих скарг.

Щодо першої теми, то в низці відповідей пропонувалося сприяти розумінню громадськістю роботи суду шляхом роз'яснення ролей різних суддів у суді⁴⁰; періодично повідомляти про прийняті рішення з питань, пов'язаних з операційною діяльністю або управлінням⁴¹; та вести діалог зі ЗМІ з питань судового адміністрування, наприклад, шляхом призначення прес-секретаря суду⁴². Також було отримано низку відповідей на підтримку конкретних заходів з інформування громадськості, які здійснюються за допомогою прес-служби суду або веб-сайту⁴³; через заходи, організовані Національною судовою радою⁴⁴; або шляхом проведення публічних дебатів та круглих столів за участю представників судової влади⁴⁵.

Щодо другої теми, Комісія висловила думку, що для розгляду скарг має бути запроваджена процедура, яка була би зрозумілою і прозорою⁴⁶. В одній з відповідей йшлося про створення «гарячої лінії» для скарг та органу, який би її адміністрував⁴⁷. Орган, який принаймні частково є зовнішнім по відношенню до судової влади, але також є незалежним від виконавчої влади, розглядає скарги, спочатку відмежовуючи ті, які є необґрунтованими або краще оформлені у вигляді апеляції, від тих, які потребують подальшого розслідування⁴⁸. В інших відповідях підтримується дисциплінарний процес під керівництвом судової влади у

⁴⁰ Австралія, Бразилія, Ірландія, Португалія.

⁴¹ Австралія, Бразилія, Хорватія, Грузія, Ірландія, Португалія, Сербія, Словенія, Швейцарія. Японія посилається на свої правила доступу до інформації, які дозволяють доступ до документів, що стосуються судового адміністрування, за запитом. Ізраїль послався на практику щорічного складання публічного файлу зі статистичними даними, що відображають характер справ, які розглядалися протягом року. Він також запропонував, щоб правила і стандарти, що стосуються адміністративної процедури, були опубліковані і відкриті для громадськості.

⁴² Хорватія, Словенія. Канада послалася на практику своєї Національної судової ради, яка займається «просвітницькою діяльністю». Швейцарія запропонувала, щоб цифри і статистичні дані, отримані в результаті «заходів судового контролю», були доступними, але з гарантіями захисту суддівської незалежності.

⁴³ Бразилія.

⁴⁴ Канада.

⁴⁵ Словенія.

⁴⁶ Див, зокрема, Сполучене Королівство.

⁴⁷ Вірменія. Аналогічно, Ізраїль згадав про призначення судді у відставці на посаду судового омбудсмена.

⁴⁸ Австралія. Див. також посилання Бермудських островів на свій Протокол судових скарг і посилання Канади на підхід, прийнятий її Судовою радою.

відповідь на скарги на недбалість або зловживання⁴⁹. У двох відповідях підкреслювалося, що особиста відповідальність суддів, викритих у неправомірних діях, не може і не повинна передбачатися, за винятком рекомендації виконавчої влади звільнити суддю у випадку серйозних правопорушень⁵⁰. Однак було запропоновано, щоб рішення про задоволення скарги повідомлялося скаржнику і, за необхідності, пропонувалося певне відшкодування збитків⁵¹. Це не має на меті замінити звичайну процедуру оскарження.

Інші пропозиції

У ряді відповідей згадувався процес призначення суддів для розгляду конкретних справ. У деяких відповідях висловлювалася думка про те, що процес розподілу має бути рандомним, а в одному з них зазначалося, що він має бути схожим на лотерею⁵². Інший респондент не бачить жодних труднощів у практиці, коли старші судді призначають молодших суддів на основі їхніх навичок та досвіду⁵³. Який би процес розподілу справ не використовувався, Комісія вважає, що він має ґрунтуватися на заздалегідь встановлених об'єктивних критеріях⁵⁴.

Було також запропоновано кілька найкращих практик щодо прозорих заходів для підвищення ефективності судового адміністрування. В одній з відповідей було запропоновано, щоб Національна судова рада розробила політику, спрямовану на досягнення ефективності по всій країні та стандартизацію управлінських практик⁵⁵. Аналогічно, в одній з відповідей пропонується, щоб незалежний від виконавчої та законодавчої влади орган з довгостроковим бюджетом відповідав за управління кадровим забезпеченням судів, інформаційно-комунікаційне обладнання та підготовку працівників апарату судів⁵⁶. Експертна комісія вважає, що суди повинні мати право пропонувати власні бюджети та розпоряджатися ними⁵⁷. Нести відповідальність і контролювати судові адміністрування повинні судді, а не цивільні адміністратори⁵⁸. Однією з практик, що отримала схвальні відгуки, було присудження премії суддям, судам та державним адвокатам, які відзначилися

⁴⁹ Франція; Ліхтенштейн; Італія; Тайвань. Італія висловила побажання, щоб будь-які санкції, що впливають з дисциплінарних проваджень, підлягали перегляду судовими органами.

⁵⁰ Австралія, Ліхтенштейн.

⁵¹ Ліхтенштейн повідомляє про систему, за допомогою якої держава може надати компенсацію жертвам судової недбалості або зловживань.

⁵² Бразилія. Італія та Іспанія також вважали, що розподіл суддів має відбуватися за принципом рандомності і, крім того, що процес розподілу має суворо дотримуватися заздалегідь встановленого протоколу розподілу.

⁵³ Велика Британія. Це також є поточною практикою багатьох австралійських судів.

⁵⁴ Австрія; Франція; Італія; Ірландія; Швейцарія. Ірландія також запропонувала, щоб процедура розподілу суддів була відкритою для громадського контролю. Норвегія зазначила, що повинні існувати «прозорі системи розподілу/перерозподілу справ».

⁵⁵ Бразилія.

⁵⁶ Норвегія.

⁵⁷ Ірландія.

⁵⁸ Франція.

впровадженням інноваційних способів здійснення правосуддя⁵⁹.

Підтримка доброчесності та запобігання корупції

Ключові теми

У зв'язку з цим питанням виникли три основні теми. По-перше, Експертна комісія вважає, що для суддів повинні бути створені безпечні та адекватні умови праці. По-друге, необхідна безперервна освіта суддів, яка зміцнює стандарти належної поведінки. По-третє, багато юрисдикцій запропонували бажані підходи до реагування на скарги на неправомірну поведінку суддів.

Що стосується умов роботи суддів, то зарплати, пенсії та пільги суддів повинні бути достатньо щедрими, щоб зменшити ймовірність хабарництва⁶⁰. Ці умови оплати праці суддів повинні бути захищені від скорочення виконавчою владою протягом строку перебування судді на посаді, щоб уникнути загроз для суддівської незалежності⁶¹. Аналогічно, судді повинні мати гарантії незмінюваності⁶². Один з респондентів відзначив важливість високого соціального статусу або поваги до суддівської посади, втрата якого може стати стримуючим фактором для недоброчесної поведінки⁶³. Виникає проблема щодо того, чи повинні бути винятки із захисту суддівських зарплат у період значних національних економічних труднощів⁶⁴. Якщо так, то виняток із принципу не зниження заробітної плати може бути зроблено лише в період серйозних економічних труднощів, якщо відбувається загальне скорочення заробітної плати на державній службі і до суддівського корпусу не застосовуються жодні інші правила⁶⁵. Нарешті, один з респондентів чітко вказав на те, що поточний стан умов праці суддів (зокрема, рівень заробітної плати) в його юрисдикції є незадовільним⁶⁶.

⁵⁹ Бразилія, маючи на увазі щорічно присуджувану премію «Innovare Prize».

⁶⁰ Вірменія; Австралія; Австрія; Хорватія; Данія; Франція; Грузія; Німеччина; Ірландія; Ліхтенштейн; Швеція; Велика Британія. Франція також зазначила, що суддівська винагорода не повинна бути фіксованою і не повинна бути пов'язана з показниками ефективності («кількісними результатами»). Норвегія зазначила, що заробітна плата і пенсія судді повинні відповідати його обов'язкам і посаді.

⁶¹ Австралія; Франція; Грузія; Ірландія; Ліхтенштейн; Японія; Велика Британія. Греція виступила за створення інституційної бази, яка б передбачала всі аспекти функціонування судової системи, включаючи умови праці, заробітну плату та пенсії. Ізраїль запропонував, щоб фінансові пільги виплачувалися безпосередньо судді, а не як «працівнику», щоб судді не сприймалися як залежні від виконавчої влади.

⁶² Австралія; Греція; Ірландія; Італія; Японія; Ліхтенштейн; Велика Британія.

⁶³ Велика Британія.

⁶⁴ Ірландія.

⁶⁵ Ірландія, посилаючись на Звіт Європейської судової палати про фінансування судової влади за 2015/2016 роки.

⁶⁶ Вірменія. Грузія припустила, що існує зв'язок між підвищенням заробітної плати суддів, а також посиленням контролю за корупцією і зменшенням корупційних практик у цій країні з моменту запровадження цих заходів у 2004 році.

Що стосується навчання та підтримки суддів, то Експертна комісія рекомендує, щоб це відбувалося лише після призначення на посаду судді, було безперервним і включало в себе навчання лідерських якостей. Конкретні рекомендації включають використання курсів (які потенційно можуть проводитися через Національну суддівську раду, якщо така буде створена)⁶⁷; тренінги/семінари, що охоплюють такі теми, як конфлікт інтересів, отримання подарунків тощо⁶⁸; і, зокрема, обговорення сценаріїв справ на такі теми⁶⁹. Комісія підтримує розробку під керівництвом суддів кодексу або принципів етичної поведінки, що включають практичні поради щодо належного реагування на етичні проблеми, на які можна було б посилатися в поточній діяльності з навчання суддів, оновлені з урахуванням сучасних обставин, таких як використання соціальних мереж⁷⁰. Процес спільної роботи суддів над розробкою етичного кодексу є цінним сам по собі⁷¹. Інші пропозиції, прийняті Комісією, стосуються цінності консультативних або рекомендаційних висновків з питань, пов'язаних з етикою або доброчесністю, які готуються спеціальним суддівським органом (наприклад, Судовою Комісією, що складається лише з суддів), а також використання структурованих дебатів з цих питань⁷². На додаток до формальної або структурованої підтримки етичної поведінки, Експертна комісія підкреслює важливість підтримки рівних груп у судовій системі, де колеги можуть почувати себе комфортно, обмінюючись досвідом і отримуючи конфіденційну консультацію щодо будь-яких проблем, які можуть виникнути у них⁷³.

Експертна комісія підтримує акцент на важливості виховання культури доброчесності в суддівському корпусі та судах загалом⁷⁴. Неформальне обговорення між судьями часто є дуже хорошим способом заохочення цієї культури. Комісія схвалює практику декларування конфлікту інтересів, а також уникнення або декларування судьями будь-якої причетності до громадських організацій, яка може спричинити уявний або фактичний конфлікт⁷⁵. У разі виникнення будь-яких сумнівів суддя повинен офіційно проконсультуватися з колегами з цього питання. У деяких країнах існує приватний реєстр активів і доходів судді, а в інших – публічний реєстр активів судді та інших членів його сім'ї. Більшість членів Комісії не

⁶⁷ Австралія; Бермудські острови, Бразилія; Канада; Данія; Грузія; Ірландія; Ізраїль; Італія; Швеція; Швейцарія.

⁶⁸ Вірменія; Бермудські острови; Хорватія; Данія; Ізраїль; Італія; Словенія.

⁶⁹ Португалія. Сербія посилається на організацію дебатів з питань, що стосуються доброчесності суддів.

⁷⁰ Бермудські острови; Бразилія; Хорватія; Данія; Франція; Грузія; Німеччина; Ірландія; Ізраїль; Італія; Ліхтенштейн; Норвегія; Португалія; Сербія; Словенія; Велика Британія.

⁷¹ Швейцарія.

⁷² Португалія; Сербія; Словенія.

⁷³ Австралія; Канада; Хорватія; Данія; Німеччина; Ізраїль; Ліхтенштейн; Словенія; Швеція. Франція схвально відгукнулася про те, що судді мають можливість звернутися за порадою до незалежного, досвідченого органу з будь-яких етичних питань, які можуть у них виникнути.

⁷⁴ Австралія; Німеччина. Данія посилається на давню традицію виховання доброчесності серед державних службовців, де призначення на посади на основі заслуг протистоять спробам отримати посаду за допомогою рангу або хабарництва.

⁷⁵ Австралія; Бермудські острови; Грузія; Ізраїль; Ліхтенштейн; Іспанія; Швеція; Тайвань. Ізраїль висловив думку, що судді можуть працювати на приватних засадах лише за умови отримання спеціального дозволу.

підтримують необхідність оприлюднення будь-якого реєстру, за винятком випадків, коли існує обґрунтована підозра в неправомірній поведінці окремого судді або судової системи в цілому в цій країні. Комісія визнає, що це був би хороший захід для запобігання корупції, але підкреслює, що такі заходи є прийнятними лише тоді, коли цього вимагають конкретні обставини, і що ці заходи повинні бути пропорційними ситуації, яка існує. Таким чином, за відсутності підозр у корумпованості окремого судді або судової системи в цілому, ведення реєстру активів і доходів суддів було би непропорційним обмеженням недоторканності приватного життя та особистої безпеки судді. Комісія виступає проти будь-яких вимог до судді розкривати інформацію про те, що він є членом суддівського об'єднання, оскільки ця інформація може бути використана в деяких країнах для несправедливої дискримінації судді або об'єднання.

Взаємодія між суддями та іншими представниками юридичної професії має відбуватися з дотриманням належного етикету, щоб порушення формальних протоколів у вигляді недоречної фамільярності (що може бути корупційною практикою або свідчити про неї) було би помітним⁷⁶. Судді повинні відповідати найвищим стандартам і уникати будь-якої неналежної поведінки у своєму публічному та приватному житті. Бути суддею – це обов'язок перед суспільством і не лише робота, а й спосіб життя⁷⁷. Насамкінець, Експертна комісія підтверджує, що обов'язок суддів складати присягу щодо дотримання основоположних принципів незалежності та неупередженості має більше, ніж просто церемоніальне значення; це важливий практичний крок у забезпеченні підтримки культури незалежності та доброчесності суддів⁷⁸.

Що стосується створення системи розгляду скарг на неправомірні дії суддів, то Експертна комісія висловлює думку, що орган, який розглядає скарги, повинен бути незалежним від виконавчої та законодавчої гілок влади⁷⁹. Комісія висловлює думку, що для підвищення прозорості, а отже, і довіри громадськості, одним з підходів, який в цілому підтримується, є створення органу, який частково незалежним по відношенню до судів⁸⁰. Необхідно суворо ставитися до необґрунтованих скарг на суддів⁸¹; судді повинні бути зобов'язані повідомляти

⁷⁶ Австралія.

⁷⁷ Ізраїль. Див. також Грузію, яка зазначила, що судді повинні діяти таким чином, щоб сприяти зміцненню довіри громадськості до їхньої доброчесності.

⁷⁸ Бермудські острови, Ізраїль, Італія.

⁷⁹ Австралія; Бразилія; Хорватія; Грузія; Німеччина; Ірландія; Португалія; Словенія. Бермудські острови зазначили, що, хоча загальна дисциплінарна відповідальність покладається на Голову Державної служби, оперативну відповідальність за дисципліну в цій юрисдикції несе Секретар суду, що є проявом суддівської незалежності. Бермудські острови також відзначили, що важливим кроком у просуванні етичної поведінки в цій країні стало добровільне прийняття судовою владою Протоколу судових скарг, який полегшує подання скарг на поведінку суддів до Комітету з питань судоустрою та правових послуг щодо поведінки, яка не досягає конституційного порогу для усунення з посади.

⁸⁰ Австралія. Німеччина підтримала незалежну прокуратуру, яка розслідує справи про судову корупцію.

⁸¹ Хорватія; Словенія.

про випадки корупції або спроби корупції⁸², свідками яких вони стали; до суддів, на яких надходять обґрунтовані скарги, повинні застосовуватися «санкції»⁸³. Щодо того, якими можуть бути санкції, деякі респонденти говорили про відсторонення від посади або звільнення з посади виконавчим або законодавчим органом у разі надходження дуже серйозних скарг (наприклад, про корупцію)⁸⁴. Кримінальний кодекс повинен застосовуватися до суддів за корупційну поведінку або поведінку поза межами їхньої суддівської діяльності так само, як і до будь-якого іншого громадянина⁸⁵.

Інші пропозиції

Комісія зазначила, що було би корисно, якби справи вирішувалися колегіями суддів, а не окремими суддями, оскільки легше корумпувати одного суддю, ніж кількох, і це може захистити окремих суддів від несправедливої критики⁸⁶. Було відзначено, що можливість подавати клопотання про розгляд справи в закритому судовому засіданні є корисним протоколом⁸⁷.

Загрози доброчесності та некорумпованості

Ключові теми

Багато з виявлених основних загроз неявно випливають із запропонованих найкращих практик, визначених для їх усунення⁸⁸. Проте, зокрема, були чітко визначені дві загрози.

Перша ключова загроза пов'язана з ресурсним забезпеченням судів. Це може проявлятися в неналежних умовах роботи суддів, що потенційно збільшує їхню схильність до хабарництва⁸⁹. Це також може проявлятися у недостатньому фінансуванні судової системи в цілому та надмірному навантаженні на суддів⁹⁰. Нарешті, це може проявлятися у відсутності фінансової незалежності судів і можливості для виконавчої влади зловживати своєю владою,

⁸² Австрія.

⁸³ Бразилія; Хорватія; Ірландія; Іспанія; Велика Британія.

⁸⁴ Австралія; Бразилія; Ірландія; Ізраїль; Португалія; Іспанія.

⁸⁵ Данія; Німеччина; Ізраїль; Японія Іспанія. Бермудські острови посилаються на спеціальне положення свого Кримінального кодексу, яке робить судову корупцію злочином, що карається штрафом або позбавленням волі.

⁸⁶ Австралія; Швейцарія.

⁸⁷ Швейцарія. Справа розглядається "en banc", якщо її розглядають усі наявні судді суду, а не лише частина з них.

⁸⁸ Відповідь Сербії на це питання добре ілюструє цю тезу, називаючи загрозами, на протигагу рекомендаціям щодо найкращих практик, втручання виконавчої та законодавчої гілок влади в діяльність судової влади; відсутність аргументації при прийнятті рішень, що впливають на судову владу, таких як відбір та просування суддів по службі; відсутність суддівського кодексу поведінки; відсутність підготовки суддів з питань доброчесності та корупції; неналежні умови праці суддів; і, в більш широкому розумінні, відсутність системних заходів для запобігання корупції.

⁸⁹ Вірменія; Австрія; Данія; Франція; Ірландія; Ізраїль; Португалія; Швеція; Швейцарія; Велика Британія. Загроза незаконного лобювання через пропозиції грошей або сексуальних послуг, про яку говорить Тайвань, була би більш вираженою, якби судді отримували низьку винагороду.

⁹⁰ Австралія, Данія, Франція, Грузія, Ірландія.

використовуючи рішення щодо фінансування як загрозу для забезпечення або впливу на конкретний результат судового розгляду⁹¹.

Друга ключова загроза, визначена Експертною комісією, пов'язана зі спробами зовнішніх суб'єктів впливати на виконання суддівських функцій. Особливу загрозу становить надмірна близькість між суддями та особами, які мають політичну чи економічну владу⁹². Особливе занепокоєння викликає політизація суддівських призначень⁹³. Експертна комісія також висловила занепокоєння з приводу агресивних коментарів політиків або ЗМІ, які намагаються вплинути на рішення у справах⁹⁴. Комісія визначила тиск з метою дотримання певних ідеологічних поглядів, підкріплений активним висвітленням у пресі, як підступну загрозу, що становить таку ж небезпеку для доброчесності судової влади, як і хабарництво або таємне представництво⁹⁵. З цим пов'язане занепокоєння щодо недостовірного висвітлення судових засідань⁹⁶ та впливу соціальних мереж⁹⁷.

Інші загрози

Комісія виявила й інші джерела загроз для доброчесності суддів.

Одним із джерел загрози були названі умови суспільства, в якому функціонує судова система. Наприклад, зростання споживчих настроїв та поява «суспільства знаменитостей» (в якому слава вважається цінністю сама по собі), ймовірно, буде означати, що члени цього суспільства, в якому судді не є окремим світом, будуть більш піддаватися особистим спокусам⁹⁸. Іншим прикладом було те, що широкомасштабна корупція в повсякденному житті, особливо в політиці, може мати вплив на роботу судів⁹⁹, можливо, через те, що така поведінка може стати нормою.

Ще одним потенційним джерелом занепокоєння є добір суддів та розподіл справ. Цей процес має бути послідовним, заснованим на заслугах, відкритим і прозорим. Якщо статус суддівської посади буде знижено, це може призвести до зменшення кількості

⁹¹ Грузія; Греція; Ірландія; Швейцарія; Велика Британія.

⁹² Австрія; Бразилія; Франція; Греція; Португалія. Франція конкретно послалася на занепокоєння, висловлене Європейським судом з прав людини щодо недостатньої незалежності французьких прокурорів, які призначаються, переводяться і просуваються по службі виконавчою владою.

⁹³ Австралія; Ірландія.

⁹⁴ Франція; Португалія; Словенія; Велика Британія. Канада звернула увагу на проблему мікроменеджменту з боку уряду та ЗМІ, особливо в тих випадках, коли судова влада не в змозі публічно коментувати порушені питання. Японія вказала на загрозу «невиправданого внутрішнього або зовнішнього втручання».

⁹⁵ Велика Британія.

⁹⁶ Грузія.

⁹⁷ Канада.

⁹⁸ Бразилія; Франція.

⁹⁹ Німеччина.

висококваліфікованих юристів, які вирішать прийняти призначення на посаду судді¹⁰⁰.

Висновок

Обнадіює той факт, що так багато письмових відповідей, наданих Експертній комісії, вказують на те, що судова корупція наразі не є проблемою для їхньої юрисдикції. Не менш приємно чути, що немає жодних ознак того, що цей позитивний статус сприймається як щось само собою зрозуміле. Кроки, спрямовані на підвищення прозорості судової системи, а також реалізація заходів, спрямованих на підтримку та зміцнення доброчесності суддів мають і надалі вивчатися та, за необхідності, впроваджуватися на практиці з метою зменшення ризику корупційної поведінки працівників судової системи в майбутньому.

Тема на 2017 рік

Тема на наступний рік – «Загрози незалежності судової влади та якості правосуддя: навантаження, ресурсне забезпечення та бюджети».

Нові обрані посадові особи:

Президент: Рослин Аتكісон АО (Австралія)

Спеціальний віце-президент: Мехмет Танк (Туреччина)

Віце-президенти: Вірджинія Дюваль (Франція)
Томас Стадельманн (Швейцарія)

Секретарі: Волтер Бароун (Бразилія)
Майкл Тамір (Ізраїль)

Члени правління: Ніколас Блейк (Англія та Уельс)
Мерилін Хафф (США)

Перша Експертна комісія висловила подяку Пітеру Холлу за його лідерство на посаді Президента Експертної комісії.

¹⁰⁰ Швеція.